

EESTI NSV KEHAKULTUURI- JA SPORDIKOMITEE
Eesti NSV Orienteerumisspordi Föderatsioon

E O F XXV

EESTI NSV ORIENTEERUMISSPORT 1959 - 1984.a.

Tallinn
1985

K O G U M I K U L U G E J A L E

Orienteerumist kui sporti harrastati Eestis siiani teadaolevatel andmetel juba käesoleva sajandi kahekümnendatel aastatel "kaitseliidus", sõjaväes ja spordiseltsides.

Peale II maailmasõda orienteerumise populaarsus kasvas kiiresti, eriti matkajate juures. Peagi võeti omaks Skandinaaviamaade orienteerumisjooksu tavad. Eesti NSV Matkaspordi Föderatsiooni juurde loodi 1959.a. Orienteerumisspordi komitee, millest 1962.a. kasvas välja Eesti NSV Orienteerumisspordi Föderatsioon (EOF).

Oli loodud organ, kes hakkas juhtima ja koordineerima orienteerumisalast tööd Eestis. 1959.a. korraldati Aegviidus esimesed Eesti NSV meistri võistlused orienteerumisjooksus.

Tänavu täitus seega 25 aastat ajast, millal Eestis juhib orienteerumisalast tööd ülevabariigiline organ.

Selleks, et talletada milgi määral möödunud 25 aasta sündmusi, ongi koostatud käesolev kogumik.

Kogumiku statistiline osa tugineb faktilistele materjalidele EOF-i arhiivist. Kogumikku lugedes on paremini mõistetav orienteerumisspordi sisu ja areng. Artikleid tuleb vaadata kui autori isiklikku seisukohta antud küsimuse valgustamisel. Kogumik on mitmeti lünklik ja ei valgusta orienteerumissporti kaugeltki nii nagu algseda vääraks.

Koostajad tänavad kõiki artiklite kirjutajaid ja loodavad, et kogumik annab tõuke orienteerumisspordi ajaloo kirjapanemiseks.

Koostajate grupi nimel

HEINO KASK,

EOF-i presiidiumi esimees,
Eesti NSV teeneline sporditegelane,

Tallinnas, 21. novembril 1984.a.

I. SÜNDMUSTE KULG.

ORIENTEERUMINE EESTIS KUNI 1958. AASTANI

E. Isop

Orienteerumisspordi juured kodanlikus Eestis ulatuvad riigi algpäevadesse. Algul tegeldi orienteerumisega spordiseltsides ja kodanlikus armees murdmaajooksudena tähistamata rajal, kus liikumistee stardist finišini jäeti võistlejatel valida. Seetõttu nõudis parema tulemuse saavutamise osavõtjailt orienteerumisspordile omast liikumistee valiku oskust ja orienteerumismõist. Kaarti ja kompassi neil võistlustel ei kasutatud. Spordiseltsidest organiseeris teadaolevatel andmetel esimesena orienteerumiselemente sisaldava murdmaajooksuvõistluse Tartu "Kalev". Võistlus toimus 10. oktoobril 1920. a. Start anti Vasula järve lähedal, finiš asus "Kalevi" spordiväljakul. Liikumistee valik oli vaba.

Spordiseltsid korraldasid võistlusi murdmaajooksus ainult meestele, kusjuures distantssi pikkus kõikus 4,5 - 7 km piires.

Puhtorienteerumisjooksude korraldamiseni kaardi ja kompassi kasutamisega Soome eeskujul Eesti spordiseltsides siiski ei jõutud, olgugi et seda propageeriti "Eesti Spordilehes" 1936. a.

Siin peab märkima, et soomlased loevad oma orienteerumisspordi sünnidaatumiks 13. märtsi 1904. a., mil toimusid esimesed teatevõistlused suusatamises marsruudil Porvoo-Helsingi neljamehelistele võistkondadele. Ka siin ei kasutatud ei kaarti ega kompassi ja liikumistee valik oli jäetud võistlejatele vabaks, nagu meilgi murdmaajooksuvõistlustel. Seetõttu peaksime meie ka lugema 10. oktoobrit 1920. a. orienteerumisspordi sünnidaatumiks Eestis.

Orienteerumine kaardi ja kompassi kasutamisega jäi kodanlikus Eestis peaaesjalikult armee, "Kaitseliidu" ja kodanlike noorsoo-organisatsioonide spordialaks. Esimesed individuaalvõistkondlikud üleriigilised võistlused korraldati 1926. a.

Kaartidena olid kasutusel mitmevärvilised sõjatopograafilised kaardid mõõtkavas 1:50000, üksikjuhtudel ka 1:25000. Kompassidena tarvitati peamiselt Soome "Suunto" vedelikukompasse - nn.

marsikompassse.

Alates 1927/28. õppeaastast viidi armee nõudel kesk- ja kutsekoolidesse sisse kõigile poeglastele kohustulik sõjaline õpetus, Programmis oli ette nähtud teiste alade kõrval ka sõjatopograafia õpetamine ja mitmesuguste orienteerumisega seoses olevate võistlusülesannete täitmine maastikul. Nendele lisaks lülitati alates 1928/29. õppeaastast üle maa riigikaitse õpetuse eripäevade lõpul korraldatavate spordivõistluste programmi ka orienteerumisjooks. Võistlustel esines iga kool tavaliselt ühe 10-ne liikmelise jaoga õpilase juhtimisel. Need olidki need orienteerumisvõistlused, milliseid meenutab praegu nii mõnigi pensioniikka jõudaud orienteerumishuviline.

Orienteerumisvõistlusi korraldati ka Suure Isamaasõja päevil 8. Eesti Laskurkorpuses seersant- ja ohvitserkoosseisule; peamiselt asimuutorienteerumises. Neist võttis osa ka käesoleva töö autor.

Et mainitud võistlused olid väga huvitavad, arendasid hästi vastupidavust ja aitasid noori ette valmistada VTK-normide täitmiseks jooksu- ja suusakrossis, võimaldasid siduda pioneeritööga, siis asus autor neid organiseerima Rakvere Pedagoogilises Koolis ja pioneeridega.

Esimesed võistlused asimuutjooksus patrullidele toimusid 1947.a. suvel Käsmu pioneerilaagris. Kõikides KP-des kasutati lisaülesandeid pioneeritöö alalt. Aastail 1948-1954 oli Rakvere Pedagoogilises Koolis au sees asimuutjooks ja ka jooks kaardi järgi algklasside õpetajate-vanempioneerijuhtide osakonna õpilaste seas.

1955.a. suvel õnnestus Soomest hankida esimesed orienteerumisspordi õppevahendid - Tapio ja Esaiase "Suunnistamisopas" ning P. Huhtala ja E. Sorakuru "Suunnistamaan". Saatjaks oli endise klassivenna, Olev Soosalu, õde Virve-Minarva, kelle vanemad 1939.a. Eestist Soome elama asusid. Need kaks raamatut saidki aluseks, mille põhjal asus käesoleva töö autor propageerima orienteerumise harrastamist ja kirjutas esimeste võistlusmääruste projekti, mis valmis 1959.a. sügiseks.

1955.a. sügisel läks autor tööle TRÜ Arstiteaduskonna kehakultuuriosakonda, kus jätkas orienteerumisvõistluste korraldamist üliõpilastele, pioneeridele, õpilastele ja tööliskoortele, ent juba tänapäeva võistlusmääruste kohaselt. Patrullidele

olid KP-des lisaülesanded. Neid võistlusi viidi läbi nii linnas kui maastikul. Niisiis toimusid võistlused praeguses mõistes rakendusorienteerumises. Raja pikkus oli harilikult 2,5 - 4 km. Võidu otsustas raja läbimise kiirus ja lisaülesannete lahendamise väärtus (vigade eest arvestati karistusega).

Pedagoogilise praktika käigus organiseerisid kehakultuuriüliõpilased autori juhendamisel taolisi võistlusi suvel Käsma ja Palmse pioneerilagris.

Samal ajal arenes matkajate seas orienteerumisspordi teine suund. Esimesed võistlused korraldati 1953.a. Tallinna matkajate kokkutulekul Kloostrimetsas. Võistlusalaks oli asimuutmatkamine. Kaart võeti matkajate poolt esmakordselt kasutusele vabariiklikul kokkutulekul 1955.a. Pühajärvel. Sisult olid need patrullvõistlused matkajate rakendusorienteerumises. Ise nimetasid nad neid võistlusmatkadeks.

1957.a. asuti võistlusi läbi viima üleliidulise turismisektsiooni poolt kinnitatud matkaspordi ajutiste võistlusmääruste järgi, kus ühe alana oli ette nähtud orienteerumine kohustusliku kontrollkandamisega pikkadel distantssidel ajale. Esimesed võistlused toimusid ööl vastu 1. det. 1957.a. Aegviidu-Jäneäa ümbruses. Osalesid 4-liikmelised mees- (20 km, 4 KP-d) ja naisptrullid (15 km, 3 KP-d) seljakottidesse pitseeritud kontrollkandamitega (vastavalt 12 ja 8 kg). KP-de asukohad tuli võistlejatel kaardil kindlaks määrata polaarsete koordinaatide alusel.

23. veebr. 1958.a. korraldati esimesed ülevabariigilised võistlused patrullidele suuskadel. Distantssi pikkus meestele 30 km, naistele 15 km.

Loomulikult taoline matkajate rakendusorienteerumine lisaraskuste kaasaskandmisega pikkadel distantssidel aja peale polnud jõukohane laiadele rahvahulkadele, eriti noortele ja lastele, ega saanud areneda massiliselt harrastatavaks alaks.

1958.a. kevadel ilmus "Kehakultuuris" artikkel orienteerumisspordi olukorrast, võistlusaladest ja nende organiseerimisest Põhjamaades. See oli meil esimene avaldatud töö puhtsportliku orienteerumise kohta. Sama artikkel ilmus vene keeles, kuid täiendatult, 1959.a.

Siit sai alguse matkajate järkjärguline üleminek rakendusorienteerumiselt Põhjamaade suunale (kandamiteta, lühemad rajad, individuaalne).

Esimesed puhtsportlikud võistlused orienteerumises korral-

das VSÜ "Kalev" oma matkasportlaste I liiduvabariiklikul kokkutulekul 16. juunil 1958. a. Viljandi ümbruses. Võistlusalaks oli individuaal-võistkondlik valikorienteerumine. Osalejaid oli 94. Meestest tuli esikohale H. Mardiste (TRÜ), naistest I. Uuetoa ("Estonprojekt"). Võistkondlikus arvestuses saavutasid esikoha Tartu meeskond 330 ja "Estonprojekti" naiskond 263 punktiga. Noormeeste ja neidude vanuseklassis olid võidukad vastavalt Viljandi ja Võru esindused. Võistluskaart oli mõõtkavas 1: 100 000.

Suurematest võistlustest, mis toimusid 1958. a. tuleks mainida augustis toimunud Balti liiduvabariikide matkajate võistlusi rakendusorienteerumises Vääna-Jõesuus ja koalinpoorte matkajate kokkutulekul Valgerannas. Viimastele toimusid patrullvõistlused asimuutorienteerumises.

Kuigi 1958. a. lõpuks tegelesid orienteerumisspordiga peamiselt pioneerid, komsomliorganisatsioonid ja matkajad, jäi see uudne spordiala veel laiale hulkadele tundmatuks. Pealegi ei peetud orienteerumist neil aastatel üldse spordialaks, vaid mingisuguseks omalaadseks maastikumänguks, mistõttu ajakirjandus ei osutanud neile tähelepanu.

KASVUAASTAD 1959 - 1966

I. KASK

Aastad 1959-1966 on Eesti orienteerumisspordi ajaloos mõistetavalt mitmes suhtes määravad. Seda üsna mitmeks järgneva aastakümneks. Olukorra tahtel mõjutas see, mis neil aastail toimus Eestis, neil uue spordiala sündimise ning väljakujunemise protsessi ka naabervabariikides ja ühtlasi kogu NSV Liidus. Aastad 1959-1966 ei olnud lihtsad ega kerged, nad ei viinud ka sirgjoonelisel sihile, kuid nad olid siiski algusest peale eesmärgikindlad. Paljust aitas üle isegi tühipaljas entusiasm. Täpsema tähenduse mitmetele tollastele orienteerumisspordialastele sündmustele annab muidugi perioodi üldine spordi-kehakultuuriliikumise taust ja tihti isegi selle või teise inimese isik, mida peab siin järgnevalt mainitud fakte ning faktide seostamisi lugedes samuti silmas pidama.

1959.

See aasta ei ole iseenesest orienteerujate uue ajaarvamise algus. Siiski. Kui orienteerujaid ei olnud 1959.a. algul Eestis veel ametlikult olemas, siis aasta lõpul seda enam väita ei saa.

Tegelikult jätkasid mõned orienteerumisvõistluste entusiastid nagu lihtsalt seda, mida oli alustatud juba 1958 ja veelgi varem. Tänu mitmete tingimuste soodsale kokkulangemisele ja nende osakuslikule ärakasutamisele sünnib sel aastal Eestis orienteerumisvõistluste laialt, kuid ebamääraselt pinnalt aga tõepoolest juba äratuntavalt piiritletav orienteerumissport. Sünnib aga algusest peale läbi raskuste.

17. jaanuaril - ELKNÜ Elva Rajoonikomitee poolt organiseeritud nn. patrullvõistluste orienteerumissuusatamises. KP-des lahendatakse ülesandeid. Stardib 285 noort. Võistlustest kirjutatakse lehtedes (orienteerumisvõistlustest muidu tavaliselt ajakirjanduses juttu ei tehtud).

Aprillis korraldab ELKNÜ Elva Rajoonikomitee võistlused orienteerumisjooksus. Nagu talvelgi, konkureeritakse kolmes vanuseklassis ja lahendatakse KP-des ülesandeid. Stardib 55 viielikkmelist võistkonda kokku 275 osavõtjaga.

23.-24.mail Elvas võistkondlik kontrollkandamiga orienteerumisjooks (Tartu matkajate III kokkutuleku raames), kus peetakse Tallinn-Tartu linnavõistluse arvestust. Kahe nädala pärast võisteldakse samas arvestuses Tallinna matkajate VII kokkutulekul Mustamäel võistkondlikus märkejooksus. Nendest võistlustest kasvab juba paari aasta jooksul välja samasugune orienteerumise kahevooruline linnavõistlus nagu see jätkub praegugi.

30. mail tehakse ka orienteerumise kui kujuneva spordi-ala käekäigu suhtes oluline samm - seoses ümberkorraldustega spordiorganisatsioonide struktuuris luuakse muude föderatsioonide kõrvalle Eesti NSV Matkasportiföderatsioon, koos oma vabariikliku kohtunikekogu ja treenerite nõukoguga.

Augustis loob A.Kaskneem "orienteerumisjooksu entusiastidest ja asjatundjatest" orienteerumisspordi komitee (matkasportiföderatsiooni juures) ning temast endast saab selle komitee esimene esimees. Komitee esimesi ülesandeid on

võistlusmääruste ja kvalifikatsiooninormide kiire väljatöötamine.

Kokkuvõttes on 1959. a. suve lõpuks olukord A. Kaskneeme arvates selline, et tänu "küllaltki asjatundlikule kaadrile" (mõeldakse nii kohtunikke kui ka treenereid-võistlejaid) võivad sügisele kavandatud esimesed Eesti orienteerumisjooksu meistrivõistlused toimuda.

27. september - Aegviidus I EMV orienteerumisjooksus. Osalevad spordiühingute ja linnade-rajoonide esindused (Tallinna, Tartu, Viljandi ja Narva võistkonnad, Kohtla-Järvelt ning V-Maarjast ja Keila rajoonist ainult meeskonnad), kuna "linnad-rajoonid, kes hilinesid tähtajalise registreerimisega, peavad eemale jääma". Kokku 47 (40?) meest ja 33 naist. Võitavad Ü. Rooba ja R. Koppel. Meistrivõistlused ergutavad, kuid pisut ka kainestavad. Eriallikad annavad orienteerumisvõistlustest osavõtu kordi Eestis 1959. aastal "üle 4000" kuni "umbes 7400".

1960

"Tänavused Eesti NSV meistrivõistlused korraldatakse etappide kaupa: esimene kollektiivides, teine linnades-rajoonides ja kolmandana püris meistrivõistlused ise ..." (A. Kaskneem "Orienteerumisjooksust SL 29. I 60).

14. veebruaril Eesti I talvised meistrivõistlused Elvas.

8. aprillil kinnitatakse "Võistlusmäärused orienteerumises" Need on koostatud E. Isopi käsikirja põhjal (täiendatud). Ilmunud peagi 3000 tiraažis, saavad need muuseumis edaspidi aluseks ka üleliiduliselt kehtima hakkavatele määrustele.

23.-24. aprill - Keilas I "Jüriööjooks", stardib 37 võistkonda.

29. juuni - Eesti NSV spordiühingute ja -organisatsioonide Liidu Nõukogu presiidium kinnitab orienteerumisspordi järgunormid (kui "rahvuslik spordiala" võimaldab orienteerumine täita kuni I järku). Järgunormid orienteerumises on koostanud E. Jõgiõja; neid peetakse teadaolevalt esimesteks omataolisteks.

3. juulil Leningradi oblastis Repinos I Eesti-Leningradi matškohtumine.

10.-11. september - Eesti II MV orienteerumisjooksus

Käärikul (Need on kaheetapilised: öine ja päevane etapp, Samuti toimuvad seejärel mitmel aastal TRÜ ja Eesti meistri-võistlused. Eesmärk on mitmekesistada võistlustingimusi, vähendada juhuslikkuse osa ja ka tõsta füüsilist koormust).

September - TRÜ suusaspordi kateedri juures alustab tööd "orienteerumisspordi osakond" (A.Kivistik ja üliõpilased ühiskondlike alustel).

4. november - asutatakse Tartu linna orienteerumisspordi sektsioon (juhatuses I.Kask, A.Raik ja T.Raid), esimene iseseisev selle spordiala sektsioon Eestis ja NSV Liidus.

Arvestatakse, et 1960. aastal kogunes Eestis mitmesugustel orienteerumisvõistlustel üle 20 000 stardikorra.

1961

Orienteerumisvõistlustel hakkavad kerkima esile uued probleemid.

20.-21. ja 21. mail Kolgal TRÜ meistrivõistlused. Need "näitasid orienteerumissportlaste meisterlikkuse pidevat tõusu... Paraku jätab aga soovida punktide asetus maastikul ning nende tähistamine kaardil... Rajameistrite kvalifikatsiooni tuleb tõsta!" (A.Kivistik).

Juuli: Tallinn-Tartu linnavõistlusel tekitas pahameelt rajameistri väärarvestus KP paigutamisel.

7. juulil võisteldakse Porkunis Läti ja Leeduga (Balti matkajate kokkutuleku raames), mis paneb aluse vastavatele maavõistlustele orienteerumisjooksus.

Hooaja kogemusi arvestades on 15.-17. septembril üheaegselt vabariigi meistrivõistlustega rajameistrite aktiivi nõupidamine. Otsustatakse kasutada edaspidi vaatluskohtunikke (selle puudumisel võistlejatest moodustatud kolmeliikmelist komisjoni), kelle arvamus raja kohta tuleb avaldada peakohtuniku aruandes.

Detsember - kohalikul algatusel peetakse "Tartu nõupidamine" orienteerumisspordi küsimustes, millest võtavad osa Balti liiduvabariikide, Leningradi, Moskva ja Sverdlovski delegaadid (30 inimest). Arutatakse orienteerumisspordi olukorda NSV Liidus, vastava föderatsiooni asutamise võimalusi, omavahelisi võistlusi, rahvusvaheliste kontaktide loomist, üleliiduliste võistlusmääruste ja järgunormide kehtestamist, jmt.

Otsustatakse Eesti NSV-s kehtivad määrustik ja järgunormid aluseks võtta.

Edetabelit juhivad M. Hiis ja A. Vilo.

1962

Mõnede nätajate järgi orienteerumisspordi esimene kõrgpunkt Eestis. Kasvab võistluste ja võistlustest osavõtjate arv, luuakse föderatsioon.

"Kalevi" Viljandi Turismiklubi korraldab esimese ülevabariikliku rajameistrite korrespondentsvõistluse. Registreerub 156 huvilist.

"Eesti Tööstusprojekti" orienteerujad võtavad omaks põhimõtte "1 + 1" (iga orienteeruja toob võistlustele kaasa ühe mitteorienteeruja).

Tartus tehakse katse esimese orienteerumismaratoniga (Elva-Otepää vahemikus).

Spordiajakirjanik Heino Kase arvates on "uudne ja viimasel ajal laialdast kõlapinda leidnud orienteerumisjooks" muutunud juba kõige suurema harrastajate hulgaga alaks Eestis.

Toimub esimene Balti liiduvabariikide kõrgkoolide mats, muutub tõeliseks suureks võistluseks suurte orienteerumiskollektiivide mats "Kes keda?" (10 meest + 10 naist).

Võistlusradade kvaliteet hinnatakse paremaks kui eelmisel aastal (välja arvatud talvised rajad), tugevasti paraneb suurematel võistlustel antav operatiivne informatsioon.

Kokku loetakse üle 760 võistluse, nendest soovõtjate arvu hinnatakse kuni 50 000.

Võistlejate edetabelit auvad juhtima T. Liblik ja M. Aruja.

Eesti NSV Orienteerumisspordi Föderatsiooni ajalukku lähevad daatumid 16. oktoober (Eesti NSV SOL-i presiidiumi otsus föderatsiooni moodustamise kohta) ja 16. detsember (EOF-i esimene plenum).

EOF-i moodustamine esimese omataolisena NSV Liidus

on ühtlasi mõeldud eeskujuna ja üleskutsena teistele liiduva-bariikidele.

1963

Vabariigi meistritiitlite arvu suurendatakse (kokku 14!). Esimesed teatevõistlused, meistrid selguvad 21.-22.aprillil järjekordsel "Jüriööjooksul" Karksis - see on nii üksaigus kord.

Eesti meistriks saab tulla nii õiste (13.-14.septembri) kui ka päevaste (15.septembri) võistlustega, esimene vabariigi maratonimeister selgub Elva lähedal Käol (29.september). Vendade U. ja H. Mikelsaare mitu kuud ettevalmistatud maratoniirada hinnatakse hooaja parimaks võistlusrajaks.

7. juulil toimub Sosnovos Eesti-Leningradi-Moskva-Leedu-Sverdlovski matskohtumine, mille võidame.

12.-14.oktoobril Užgorodis tuleb veel hinnalisen edu liidulistel võistlustel, mida nimetatakse ka esimesteks mitte-ametlikeks NSV Liidu meistrivõistlusteks (esikoha võidavad M.Aruja ja paarid A.Kivistik-R.Tõnuri ning M.Miljan ja M.Jaanre; võistkondlikult Leedu järel ja Läti ees teine koht).

27. oktoobril kaotab Eesti Cesises maavõistluse Lätile.

Föderatsiooni juhid mainivad, et siht on suurendada paari aastaga võistlejate arvu saja tuhandeni.

Kõik "Kalevi" nõukogud saavad korralduse moodustada orienteerumissektsioonid.

Kardetakse, et paljud paigad Eestis hakkavad "võistlustest ära kuluma".

Ilmub 1000 eksemplari A.Kivistiku ja I.Kase "Orienteeruja ABC-d".

EOF-i teisel pleenumil ei jäeta mainimata, et kusagil peab olema mõra: orienteerumise kandepind on palju laiem kui mujal, kuid tase pole lätlaste ja leedulastega võrreldes parem midagi; massilisust on, kuid pole neid, kes massidega tegeleksid.

Edetabelit juhivad Ü. Kerem-Rooba ja A.Kivistik.

1964

Ilmub "Orientiir". ENSV Orienteerumise Föderatsiooni juhendamaterjalid, Jaanuar 1964. Soovitusi rajameistrile talveks. Koostanud M.Aruja, R.Lahtmets, R.Välba. 4.lk.

öine

16. aprillil TRÜ valikorienteerumine Toomemäelt. Väljas 520 üliõpilast. Sellega alanud orienteerumishädal venib kahele nädalale ja võistluste arv suureneb seitsmele, mis kokku annavad 750 osavõtjat ja 40 uut järgusportlast.

18.-19. aprillil Tallinnas EOF-i ja TPedI organiseeritud teaduslik-metoodiline konverents orienteerumisspordi treeningu küsimustes.

1.-7. mail esimene vabariiklik rajameistrite seminar. Leitakse "raja raskuse hindamise kriteerium". Arvatakse, et erinevalt eelmisest aastast ületab kõrge kategooriaga rajameistri raja kvaliteet nüüd kindlasti tegevõistlejate poolt ettevalmistatud raja oma.

Suvekuudel hakkab "Kalevi" Tallinna sektsioon (T. Kerem) regulaarselt korraldama orienteerumiseljapäevakuid.

1. oktoobril tuleb Tähtvere metsa valikorienteerumisele seni suurim arv võistlejaid Eestis - 1054.

4. oktoobril on Kose-Ristil "Kes keda?" võistlusel väljas üheksa 10+10 kollektiivi.

13. oktoobril on üle Eesti orienteerumispäev. 38 kohas valmistatakse ette rajad. Ilm on halb ja osavõtjaid loodetust vähem. Orienteerumispäevaga lõpeb ka orienteerumisolümpia, millest mittevõistluse andmeil on 16 368 osavõtjat. Eestis on 60 I järgu ja üle 200 II järgu orienteerujat. Järke hinnatakse suhteliselt kõrgelt.

Edetabelit juhivad E. Martin ja M. Aruja.

1965

Võite on, kuid nende kõrval ei saa varjata ka suhtelise languse märke.

12. jaanuar - Turismi Kesknõukogu Presiidium kinnitab üleliidulised võistlusmäärused (ilmuvad eesti keeles 1967.a. koos juhustega rajameistrile).

9. mail - sureb Aleks Kaskneem (sünd. 30.VI 1912).

25. juulil - tühistatakse Vardil Eesti II meistrivõistlused valikorienteerumises vale KP tõttu.

"Meie edasiliikumist on siiani takistanud sagedased oma kohtunike ja võistlejate vahelised vägikaikavedamised, näiteks Tallinn-Tartu linnavõistlusel, kus üksteist püütakse üle trumbata knihviga radadel... Ilmselt algab asi siin kesisest rajameistrite kaadrist..." (A. Kivistik "Orienteerumishooaeg on kõrgpunktis" SL 16.VIII 65).

Novembris arendatakse sama mõtet vabariiklikul rajameistrite II kokkutulekul Nelijärvel, millest kirjutab T.Laja: "Peaaegu kõik 1965.a. kalendriplaanis olnud võistlused osutusid kohtunikekogu eksimuste ja rajameistrite töö puuduste tõttu vähemal või suuremal määral ebaõnnestunuteks... Ilma inspektorita ei tohiks korraldada ühtegi vabariigi ulatusega võistlust".

Samas soovitatakse võistlusmaastikega ümber käia heape-remehelikult (alates 1966 hakkab kehtima ka "maastikkude kaitse seadus"), treeninguteks aga rajada orienteerumispolügoone.

M.Aruja ja T.Raid ütlevad ajakirjanduses välja: "Niikaua, kui meie võistluste korraldus ja rajameistrite töö püsib ainult ühiskondlikel alustel, on raske oodata põhjalikku murrangut..."

Selgitatakse esmakordselt parimad rajad ja nende autorid.

Ilmub A.Kivistiku "Abiks rajameistrile" (10 lk, 6 skeemi) ja mitme autori kogumik "Orienteerumissport" (159 lk.).

Augustis Permis üleliidulistel võistlustel on Eesti võistkond esimene, samuti O.Kärner ja meie teatemeeskond (O.Kärner, R.Tõnuri, T.Raid), teatemaiskond (E.Märtin, S.Laja ja M.Liiv) aga teine.

Edetabelit juhivad samuti E.Märtin ja O.Kärner.

1966

11.-13.märts - 18 linna matskohtumine Jukkis ja Orehhovos. Moskva ja Leningradi järel kolmas Tallinn.

Suvehooaega (mai, juuni, september, oktoober) täidavad ka Tartus orienteerumisneljapäevakud.

9.-10.juulil Eesti-Moskva Saalusel.

16.juulil Nõmme-Vardjal EMV valikorienteerumises. A.Kivistiku ettevalmistatud võrvikaart on Eestis esimene "mitmevärviline" spetsiaalselt orienteerumisvõistluste jaoks ja üllatab sellega võistlejaid meeldivalt.

Septembris pärast Eesti meistrivõistlusi suundorienteerumises Krüüdneris aga kirjutab jälle U.Semper: "Kõige suuremaks meisterlikkuse kasvu piluriks ongi saanud halvad võistluskaardid. Paranemist pole siin aga enne loota, kui see küsimus lahendatakse üleliidulises mastabis."

1.-2.oktoober - maailmameistrivõistlused Soomes.

15.oktoobril Viitnas neljandal Eesti-Läti maavõistlusel

orienteerumises täidab U. Annus meil esimesena meistrinormi (1. juulil on üleliiduliselt kinnitatud uus klassifikatsioon).

Sügisel saavad teatavaks Soome XXI rajameistrivõistluste tulemused: rahvusvahelises klassis on võitnud oma rajaga esikoha T. Raid. Kasutati mitmevärvitrukis kaarti 1: 25 000.

Ilmub A. Kivistiku 74-leheküljeline "Orienteeruja treeningust, tehnikast, taktikast" koos kaartidega. 500 eksemplari.

Edetabelit juhivad kolmandat aastat järjest E. Martin ja kolme aasta järel taas A. Kivistik.

Pettumusi tõi 1966. aasta mitmeid. Aeglaselt ja keerdkäiguliselt kulges endiselt orienteerumisspordi organisatsiooniline areng üleliidulises ulatuses.

9. detsembril kirjutab ajalehes "Tallinna Polütehnik" A. Kabral järgmist: "Peame õigeks NSVL Spordiühingute Nõukogu keeldumist moodustada eraldi orienteerumisspordi föderatsioon. Orienteerumissport on võrsunud matkaspordi ühe kitsama alana ja kuulub nii ülemaailmses kui ka üleliidulises ulatuses lahutamatult kõigi matkavõistluste programmi. Milleks dubleerimine ja sekeldused..."

Sic!

Ja nii näeme, et orienteerumisspordi sisemised ja välimised võitlused Eestis aastail 1959-1966 on olnud paratamatud ning vajalikud. Ja areng pole toimunud mitte suletud ringi, vaid siiski spiraali mööda.

TURISMINÕUKOGU PERIOOD 1967-1977

T. Raid, H. Kask

EOF presiidiumi koosolekul 29.08.1966.a. tegi Anto Raukas ülevaate orienteerumise olukorrast: üleliidulises ulatuses kuulus orienteerumissport Turisminõukogu süsteemi, Eestis Spordiorganisatsioonide Liidu (SOL) alla. Asi võeti arutusele ja föderatsiooni pleenumil 13.11.1966.a. otsustati lõplikult minna üle Turisminõukogu liini.

Aastatel 1967-1977 toimus orienteerumisspordis mitu erisuunalist arengut, mis kõik koos viisid spordiala edasi ja lõid baasi tänasele olukorrale.

Anti välja rida instruktiivkirju Turismi Kesknõukogu poolt orienteerumiskaartide valmistamise, kasutamise ja säilitamise

kohta (1967, 1969, 1970, 1972).

Korraldusega № 24 29. aprillist 1971. a. määrati vastutavaks kaartide valmistamise, säilitamise, väljaandmise ja maha-
kandmise eest instruktor Voldemar Tasa ja vahendajaks kaartide
tellimisel Tõnu Raid.

Pandi alus orienteerumisele massispordina. Esimesena Ees-
tis loodi võistlustel veteranide klassid, algatati perekonna-
sport, jätkati ja arendati neljapäevakute süsteemi.

Pidevaks valulapseks oli sel perioodil orienteerumise le-
vitamine noorte hulgas. Kõrgemalt poolt sellcks abi ei saanud
ja omal jõudu ei olnud orienteerumist igast suunast arendada -
ei jätkunud asjahuvilisi. Kuid tol ajal vastuvõetud ja elluvii-
tud suunad olid õiged: tänu massivõistlustele, arvukatele ve-
teranide klassidele ja perekonnaspordi agarale propageerimise-
le oleme jõudnud nüüdseks nii kaugemale, et orienteerumist spor-
dina teab Eestis iga spordist huvitatud inimene. Ja vaatamata
sellele, et siiani puudub üldharidussüsteemi spordikoolides
orienteerumine õppeainena, on meie alal viimasel ajal tänu eel-
poolmainitud õigele üldpoliitikale toimunud märgatav nihe noor-
te arvukama osavõtu suunas. Kolm-neli noorteklassi annavad pea-
aegu poole kogu võistlejate arvust.

Õigesti korraldatud kaardisüsteem garanteerib siiani pide-
va võistluskaartide olemasolu. Nüüd jääb vaid loota, et viima-
sel ajal tekkinud treeninggrupid õige pea juba esimesi tulemu-
si andma hakkavad.

Orienteerumise arengut soodustavaks momendiks nii Nõukogu-
de Liidu kui ka Eesti ulatuses oli Turisminõukogu juhtide aru-
saav ja soosiv suhtumine, mis avaldus orienteerumisspordi akti-
vistide ettevõtmiste toetamisel.

Kuuekümnendate aastate teisel poolel õnnestus luua otsesed
kontaktid Soome orienteerujatega ning 1967-1969. a. peeti kolm
matšigi.

Turisminõukogu perioodil moodustati mitmeid spetsialisee-
ritud turismigruppe sõiduks MM-võistlustele Rootsi (1968), Sak-
sa Demokraatlikku Vabariiki (1970), Tšehhoslovakkiasse (1972)
ja Taani (1974). Eesti orienteerumisspetsialistide ja võistle-
jate arvamusel oli kogu NSV Liidu ulatuses hea maine, seetõttu
kuulus turismigruppide koosseisu alati ka eestlasi (3-12).
MM-võistluste ajal kohtuti maailma tipporienteerujatega, saadi
vääruslikud MM-võistluste kaartide komplektid koos võitjate
teedega ja palju muud väärtuslikku. Need kontaktid viisid meie

orienteerumisspetsialistid osesidemetesse tolleaegse maailma-tasemega nii orienteerumiskaartide osas kui ka võistluste korraldamises.

Teoreetiline alus oli olemas. Kohapeal tuli lahendada muidugi rida tehnilisi küsimusi nii kaartide alusmaterjalide hankimiseks, vormistamiseks kui paljundamiseks. Tulemused said head - suuremad ja tähtsamad võistlused korraldasime värvi-kaartidel. Eesti orienteerumisest hakati rääkima ka raja taga ja enamasti head.

Hinnates reaalselt olukorda tagasivaates, paneb ennestki naerma, kuidas me tol ajal ei olnud rahul Turisminõukogu juhtidega ja nõudsime neilt võimatut. Nüüd aga ütlen neile palju-palju tänu!

Väljavõtted EOF presiidiumi koosolekute ja pleenumite protokollidest.

13.11.1966.a. Pleenum Nelijärve turismibaasis. Otsustati lõplikult üle linna Spordiorganisatsioonide Liidu (SOL) alt Turisminõukogu süsteemi. Turisminõukogude tookordne esimees P.Kuško tervitas orienteerujaid järgmiste sõnadega: "Tulge, orienteerujad, meie teid vormis hoiame!" Pleenum kinnitas uue 3-liikmelise treenerite nõukogu, esimees T.Raid.

Protokoll N° 20 25.09.1967.a. Esimese mitmepäevajooksu probleemid, idee O.Kärnerilt, korraldus A.Kivistikult.

Protokoll N° 29 18.11.1968.a. Otsustati sisse viia veteranide ja noorte klassid, T.Raidi ettepanek - võimaldada võistlejatel end täiendada tehniliselt kaartide täpsustamisega.

Pleenum 12.01.1969.a. Nelijärvel. Uueks presidendiks valiti V.Rootsi. Ajavahemikul 13.11.1966-12.01.1969 oli presidendiks U.Semper.

Protokoll N° 33 9.06.1969.a. Arutati kaartide ja radade valmistamise tasustamise küsimusi. Valmistati hõbetatud EOF X juubeli märgid.

Protokoll N° 43 5.01.1971.a. Rajameistrite töö otsustati jagada osadesse: kartograaf (varustab kaartidega, valib platsid), pearajameister (statistika, otsib võistlustele rajameistreid), peainspektor (võistlusklassi määramine kohapeal).

Aktiivipäev Tallinnas 10.01.1971.a. Presiidiumi esimeheks valitakse H.Kask. Turisminõukogus hakkab tööle V.Tasa. Peatreeneriks saab M.Poom.

Aktiivipäev Tallinnas 12.12.1971.a. V.Tasa konstateerib, et Tallinnas said neljapäevakud jalad alla ja soovitab midagi taolist ka rajoonides teha.

Korduvalt arutatakse ettevalmistusi 1973.a. üleliiduliseks võistlusteks (9.08.1971, 26.10.1972, 5.02.1973, 20.08.1973) ja kokkuvõtte tehti 2.10.1973.a.

Aktiivipäev Nelijärvel 13.12.1975.a. H.Kask konstateerib, et värvikaartide asjus oleme Liidus esirinnas. A.Saue arvab, et kaarti oleks vaja enne trükki andmist inspekteerida. Otsustati stimuleerida aktiivi (autasustamine, leida võimalusi nende lülitamiseks välisturismigruppide koosseisu), jätkata polügoonide väljaahitamist, arendada neljapäevakute süsteemi.

Protokoll N° 89 25.05.1977.a. EOF soovitas ajakirjanduses kasutada ala kohta sõna "orienteerumine", jättes tahaplaanile sõna "suunistus".

27.06.1977.a. avaldati NSVL Spordikomitee esimehe käskkiri N° 702 "Orienteerumise föderatsiooni moodustamise kohta NSV Liidus".

Protokoll N° 94 19.12.1977.a. Loodi rahvaspordikomisjon. Alates 1.01.1978.a on EOF Eesti NSV Spordikomitee alluvuses, riiklik treener H.Kaat, alates detsembrist 1984.a. M.Jõgi.